

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN STUDIES

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 6 Sayı/ISSUE 12 Yıl/YEAR: 2023

ALINDI/RECEIVED: 06-07-2023 – KABUL/ACCEPTED: 04-11-2023

Avrupa'dan Amerika'ya Edebiyatta Gotik Akımın Başlangıcı *The Beginnings of the Gothic Movement in Literature from Europe to America*

Erel MEZ¹

Abstract

This study explores the Gothic movement in literature, tracing its origins and development from Europe to America in the late eighteenth and early nineteenth centuries. The research investigates the socio-cultural context that influenced the emergence of a distinctive American Gothic tradition, while considering the European influences on this literary movement. By examining case studies within the genre, the study highlights the significance of atmospheric settings, supernatural elements, and psychological exploration. In particular, the article delves into the

Öz

Bu çalışma, edebiyattaki gotik hareketi incelemekte, on sekizinci yüzyılın sonlarında ve on dokuzuncu yüzyılın başlarında Avrupa'dan Amerika'ya kökenlerinin ve gelişiminin izini sürmektedir. Araştırma, kendine özgü bir Amerikan gotik geleneğinin ortaya çıkışını etkileyen sosyo-kültürel bağlamı incelerken, bu edebî hareket üzerindeki Avrupa etkilerini de göz önünde bulundurmaktadır. Bu türdeki örnek çalışmalara değinerek, atmosferik ortamların, doğaüstü unsurların ve psikolojik keşfin önemini vurgulamaktadır. Makale özellikle

¹ Erel MEZ, Yüksek Lisans, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, erelmez@topkapi.edu.tr, Orcid: 0000-0002-0011-5743

transmission and adaptation of Gothic literature in America, offering a detailed analysis of the impact of European Gothic works on the American readership. It examines the works of influential American Gothic writers, including Edgar Allan Poe and Nathaniel Hawthorne, who incorporated themes of psychological introspection, dark romance, and taboo subjects in their narratives. By focusing on the comparison between European and American Gothic literature, this study sheds light on the intercultural exchange that occurred during this critical period. It underscores the importance of this exchange in shaping the literary imagination and contributes to a deeper understanding of the transatlantic evolution of the Gothic genre. The findings of this research highlight the enduring influence of the Gothic movement on the literary landscapes of both Europe and America. They provide valuable insights into the origins and influences of the Gothic movement, elucidating the development and significance of this literary tradition. In conclusion, this article presents an original exploration and comparison of the origins and development of the Gothic movement in Europe and America. It offers critical information on the interplay between different continents, emphasizing the evolution and importance of the Gothic movement in literature.

Keywords: Gothic movement, Literature, Europe, America, Transatlantic exchange

gotik edebiyatın Amerika'daki aktarımına ve uyarlanmasına odaklanmakta ve Avrupa Gotik eserlerinin Amerikan okuyucu kitlesi üzerindeki etkisinin ayrıntılı bir analizini sunmaktadır. Edgar Allan Poe ve Nathaniel Hawthorne dahil olmak üzere anlatılarında psikolojik iç gözlem, karanlık romantizm ve tabu konuları içeren etkili Amerikan gotik yazarlarının eserleri incelenmektedir. Bu çalışma, Avrupa ve Amerikan gotik edebiyatları arasındaki karşılaştırmaya odaklanarak, bu kritik dönemde meydana gelen kültürlerarası alışverişe ışık tutmaktadır. Edebî hayal gücünü şekillendirmede bu değiş tokuşun önemini altını çizerek gotik türünün transatlantik evriminin daha derinden anlaşılmasına katkıda bulunuyor. Bu araştırmanın bulguları, gotik akımın hem Avrupa hem de Amerika'nın edebi manzaraları üzerindeki kalıcı etkisini vurgulamaktadır. Bu edebi geleneğin gelişimini ve önemini aydınlatarak, gotik hareketin kökenleri ve etkileri hakkında kritik bilgiler sağlamaktadır. Sonuç olarak, bu makale Gotik akımın Avrupa ve Amerika'daki kökenleri ve gelişiminin özgün bir incelemesini ve karşılaştırmasını ve Gotik akımın edebiyattaki gelişimini ve önemini vurgulayarak, farklı kıtalar arasındaki etkileşim hakkında bilgi sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gotik hareket, Edebiyat, Avrupa, Amerika, Transatlantik etkileşim

Giriş

Bir yaşam tarzı, bir sanat ve belirli bir duyarlılık olarak nitelendirebileceğimiz gotik, günümüzde üç farklı anlam taşımaktadır: İlki, harflerin çok süslü olduğu bir yazı veya basım şeklidir. İkincisi, uzun sütunlar, yüksek tavanlar ve sivri kemerleri olan katedraller tarzı bir mimariyi ifade eder. Üçüncüsü, şato yıkıntıları veya manastır harabeleri gibi ıssız ortamda geçen gizemli ve tuhaf hikâyeleri akla getirmektedir. Gotik kabilelerin coğrafyası, İskandinav ve Alman topraklarıdır. Orta ve Güney Avrupa'yı işgal edip, medeniyetin merkezi olarak görülen Roma ve Yunanistan'a saldırmışlardır. Hatta 'got' ve 'gotik' kelimeleri barbar kelimesiyle eş anlamlı hale gelmiştir. İtalyanlar onları Roma İmparatorluğunu mahvetmekle suçlamış ve barbar tarzda gördükleri sanatın adını gotik koymuşlardır (Britannica). Batı uygarlığı bakış açısından, Greko-Romen dünyası, idealist, erekbilimsel, düzenli ve kontrollü olarak görülürken, bunun aksine gotik kavramı, grotesk ve abartıyı ön plana süren bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir.

Grotesk terimi, geçmişe dayanan bir geleneğe sahiptir. Terimin kökü Latince 'grotto'dur ve eski Roma dönemi evlerinin kalıntılarında bulunan belirli bir dekorasyon stilini ifade eder. Ancak terimin sanatsal, tarihi ve edebi kullanımları biraz farklılaşmış ve insan karakterlerine uygulandığı gibi gariplik, çarpıklık ve canavarlık anlamı ifade eden bir anlama gelmiştir. (Crow, 2009, s. 6)

Gotik edebiyat, insanların kusurları ve karanlık yönlerinin yanı sıra, insan doğasının barındırdığı bu kompleks yönlerin kaynağı olan dışsal gerçekliği ifade ederken, tarihi ve sosyo-kültürel temsillere de ağırlık verir. Böylece, Kilgour (1995), gotiği, tamamen sınırlandırmanın, önde gelen alışılmış ve yerleşik sistemler tarafından kontrol edilen izinsiz bir arzunun patlaması şeklinde tanımlamaktadır (ss. 7-8). Punter (1996) da ona katılarak, gotiğin gerçeklikten bir kaçış olmayıp, aslında gerçekliğin çözülmesi ve parçalanması olduğunu vurgulamaktadır (s. 220).

Her birey içgüdülerinin bir kısmını gizler veya bastırır. Bunlar yersiz korkular, gizli arzular, toplumca kabul görmeyen dilekler ya da çocukluk travmaları olabilir. Ancak, baskılanan veya gömülen, bazen açıkça, bazen gizli bir biçimde ortaya çıkmanın yollarını bulur, ki bu da gotiği yaratır (Özçelik, 2010, s. 61). Zamanla gotik, gerçek ve ideal olanı tasvir etmek yerine, Tanrı'nın kudret ve otoritesini ifade eden, bir tür gizem içeren spiritüel bir akım haline gelmiştir. Bu kurgulardaki karakterlerin güdülerini anlamak ve iç yaşamlarının karmaşıklığını çözebilmek için gotik sanat hakkında temel ve tarihi bir bilgiye sahip olmak gereklidir.

Gotik Edebiyatın Transatlantik Yolculuğu

On sekizinci yüzyıl İngiltere'sinde gotik, karanlık ve kaotik olarak nitelendirildiği için pek sevilmeyen bir dönem olan ortaçağ ile neredeyse eş anlamlı hale gelmiştir. Ancak, gotik kelimesine kayıtlarda ilk 1611 yılında, "barbar, Germen ve ortaçağa ait olan" anlamında rastlanmaktadır. On sekizinci yüzyıla gelindiğindeyse, gotik edebiyatın "gelişimini yücelten, kıyameti, lanetlenmeyi, şeytanın masum görünümlü ama saf olmayan tuzaklarını içeren gotikleştirilmiş dini anlatılar idi" şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Weinstock, 2017, s. 6). Bu yönüyle, Gotik edebiyatın kökeni, kültürel, tarihsel ve sanatsal bir geçmişe dayanır. Şeytana tapma, yamyamlık, canavarlar ve şeytanilik gibi gotik unsurlara, antik folklorlarda da rastlanabilmektedir. Ancak gotik edebiyatın ortaya çıkışı Aydınlanma'nın ve on sekizinci yüzyılın sonlarına doğru olmakla birlikte, esas yükseldiği ve yayıldığı dönem, Avrupa edebiyatında Romantik çağ olarak bilinen dönemdir. Bu

harekete ivme kazandıran, on sekizinci yüzyıl Avrupa'sının politik, sosyal ve teolojik manzarasıdır. Yazarlar, bu dönemde, Fransız Devrimi, laik-tabanlı hükümetteki yükseliş ve gündelik dünyanın hızla değişen doğası gibi olayların yol açtığı sosyo-politik yapıdaki değişime duyulan kaygıya cevaben, büyük ölçüde Gotik anlatılar oluşturdular. Hoeveler'a (2002) göre "Gotik tür, geleneksel olarak, daha geniş bir romantik geleneğin küçük bir dönüşümü olarak ya da Romantizmdeki iyimser eğilimlerin karanlık alt tarafı olarak okunabilir" (s. 8). Gotiğin bu yönünü Aydınlanma ruhuna bağlayan Özçelik'e (2010) göre:

Aydınlanma düşünürlerinin çoğu, bir şekilde, dünyayı anlama ve yönetmenin nihai yolunun, akılcı düşünce olduğunu savundu. Rasyonalizm, insan akli ve mantığına dayalı idi ve bilginin ve doğruluğun kıstasının insan zihni olduğunu ileri sürdü. Bu düşünürler, Sokrates'in bin yıldan daha önce bir tarihte savunduklarına inandılar: Akılcı düşünce, ilk önce insanın kendini, sonra da çevresini bilmesini sağlamanın tek yoludur. Bu düşünceye göre, insanın akılcı tarafı, gerçek tarafıdır; insanın duygular, duyular, sezgiler ve hislerden oluşan diğer tarafı ise yanıltıcı ve geçici olabilir. (s. 6)

On sekizinci yüzyıl sonlarına doğru İngiltere'de doğduğu kabul edilen gotik edebiyat, tarih bakımından pek çok eser verildiğine sahne olmuştur. Michaud'a (2010) göre, "İngiliz gotik edebiyatı, on sekizinci yüzyıl siyasetini çözümlenmektedir" (s. 21). Gotik mimari ile de yakından ilgili olan yazar Horace Walpole, günümüzde de ilk gotik roman olarak kabul edilen 1764 basımlı *Otranto Şatosu* adlı eserinde de gotik kurguların pek çoğunun ortak özelliği olan ortaçağ tarzı bir şatoyu mekân olarak seçmiştir. *Otranto Şatosu*, gotik kurguya sahip eserlerin taşıyacağı özellikler olan karanlık ve korkutucu ton, kasvetli mekân ile özdeş biçimsel ve tematik özellikler taşımaktadır. Bu bağlamda, Walpole'un romanının başarıya ulaşması, daha sonraları Ann Radcliffe, Matthew Gregory Lewis, Mary Shelley, Bram Stoker ve hatta Brontë kardeşlerin de birer temsilcisi olduğu gotik edebiyat kanonunun başlangıcı olmuştur. Özellikle de "Stoker'ın *Dracula* (1897) isimli romanı, üzerinde en çok tartışılan, unutulmaz bir vampir klasiğidir. Kendinden sonra gelen hem yazılı hem görsel pek çok eseri etkilemiş, gotik yazın konusunda sayısız araştırmaya yön vermiştir" (Mülazımoğlu, 2013, s. 146).

İlk gotik eserler, tehlikeli sonuçları öngören bir dizi tesadüfî, acımasız ve şiddet içeren olaylar sundukları için, Aydınlanma dönemi bakış açısıyla değerlendirildiğinde, cehalet, batıl inançlar ve insanın kontrolsüz hayal gücüne bir karşı çıkış olarak da değerlendirilebilir. Buna ek olarak, karanlığın ve duyguların şiirselliği aracılığı ile gün ışığına övgü olarak da yorumlanabilirler. Hoeveler (2002) der ki, "benim 'Gotik Zeitgeist' olarak adlandırdığım gotik tür, tam olarak üst sınıf beyaz erkeklerin, toplumdaki orta ve alt sınıf erkekleri, kadın haklarını, siyasi huzursuzluğu ve hızlı ekonomik ve sosyal dönüşümlerin kuşatması altında hissettirdiği zaman ortaya çıkmaktadır" (s. 9). Ancak yine Hoeveler'a (2002) göre, "aslında sosyal ve politik açıdan muhafazakâr bir tür olan gotik, beyaz olan Horace Walpole gibi bir üst sınıf aristokratın zihinsel yaratıcılığından doğmuştur" (s. 9).

Gotiğin ortaya çıkışı ve bununla eş zamanlı ilerleyen entelektüel akımlarla olan ilişkileri çok sık tartışma konusu olmuştur. Çoğu zaman gotik, Romantik akımın bir yan kolu veya bir altkümümesi olarak görülse de bazı eski gotik başyapıtlar aslında Neoklasik dönem olarak adlandırılan Aydınlanma çağında üretilmiş ve erken Romantik dönemin simgesel eserlerinden önce ortaya

çıkıştır. On sekizinci yüzyıl ve on dokuzuncu yüzyılın başlarındaki değişimlerin tümünün, modernitenin ortaya çıktığı Batı düşüncesinde büyük bir tektonik değişimin parçaları olduğu söylenebilir. Bununla birlikte gotiğin ortaya çıktığı entelektüel dönemle ilgili bazı tespitleri yapabilmek için geleneksel Neoklasik ve Romantik gerçekliklere hâkim olmak gerekir.

Akil Çağı, başka bir adıyla Aydınlanma dönemi, dengeye, simetriye, olgun ve rasyonel düşünceye, düzenli bahçelere, hukuki olarak ve iyi tasarlanmış kurumlara değer vermekten, Romantikler bireysel özgürlüğü, evcilleşmemiş doğayı, düzensizliği, duyguyu, hayalleri ve masumiyeti tercih ettiler (Crow, 2009, ss. 3-4). En başlardaki gotik özellikler arasında, Romantik akım ile gelen yeni ortamlar ve yeni karakter türleri, yeni kaygılar ve negatiflikler bulunsa da daha sonraki gotik edebiyatta belirli standart özellikler süregelmiştir.

İlk gotik eserlerin neredeyse tümünün en belirgin ortak noktası, kasvetli birer mekân olan eski şatolardır. Bu özellik, Ann Radcliffe'in önemli eserleri *Athlin ve Dunbayne Şatoları* (1789) ve *Udolpho'nun Gizemleri* (1794) adlı eserlerinde de ön plandadır. Türün örneklerinin pek çoğunda rastlanan bir diğer ortak nokta, 'yardıma ihtiyacı olan genç kadın' veya 'başı belada bakire' olarak adlandırılan tek tip karakterlerdir: *Otranto Şatosu*'nda bu tip Isabella, *Udolpho'nun Gizemleri*'nde Emily olup, çağımız gotik kurgularında dahi basmakalıp olarak varlığını sürdüren karakterlerdir. İlk gotik romanlarda görülebilen başka bir öge de yazarın kurguyu gerçekmiş gibi yansıtmaya çabasıdır. *Otranto Şatosu*'nun ilk basımında eserin tam adı, orijinal dili İtalyanca'dan tam çevirisi *Otranto Aziz Nikolaos Kilisesi Kanonundan Onuphrio Muralto Tarafından Yazılıp, Cent. William Marshall Tarafından Tercüme Edilmiş Gotik bir Öykü, Otranto Şatosu*'dur ve romanın önsözünde Walpole, elindeki kitabın aslında on dördüncü yüzyılda Napoli, İtalya'da basıldığını ve Katolik bir ailenin evinde bulunduğunu iddia eder. Katolik, İtalyan Ortaçağı, Protestan İngiliz okurlara direkt olarak karanlık ve ötekiliği çağrıştıran esrareniz bir inanç şeklinde yansıyacaktır (Özçelik, 2010, s. 5).

Öte yandan Gümüş (2003) şöyle sorar:

Anlatının olmazsa olmazları arasında değil mi gerilim? Şiddeti, sert ilişkileri ya da durumları incelemeyiz burada. Bunlar da gerilimi besleyebilir elbette; ama kurgu, anlatım biçimi ve dilin ortaklaşa yarattığı biresimden doğan gerilimdir öyküyü var eden. Öykünün yazınsal yapısı, doğaçtan bir gerilim yaratır. Gerilim hattının kaynağını bulmak da öykü eleştirisinin anahtarını verir. Bu anahtarla öykünün bütün uçlarına ulaşılabilir. (s. 46)

Bir tür olarak gotiğin doğası çelişkilidir. Bu nedenle, gotik sanat ve edebiyat farklı anlatım tekniklerine ve biçim unsurlarına açıktır:

Çok basit veya ilkel bir olayı anlatırken çok ağır ve ağıdalı bir kullanabilirken, çok önemli veya karışık olayları da çok basit bir dil ve kısa cümleler ile ifade edebilir; doğaüstü öğeler kullanırken bir yandan da sosyo-politik bir eleştiriyi temsil ediyor olabilir; erotik detaylar veya insanoğlunun karmaşık iç doğasını açığa çıkaran kavramlar etrafında dönüyor olabilir. (Özçelik, 2010, s. 1)

Bu bağlamda, Özçelik'e (2010) göre, bu çelişkili doğası dışında neredeyse tüm gotik sanatın bulunduğu birkaç ortak nokta vardır; bunlar, esrarenizlik, uç duygular, vahşet, şiddet ve de tüm bunların yarattığı gerilim ve belirsizliktir. Crow'a (2009) göre ise gotik, "görünüşte ürpertici, perili, lanetli veya hastalıklı bir dünyayı kabul edişimizi kaydeder" (s. 9).

En başından beri, gotik edebiyat, sınıf ayrımları ve toplumsal dönüşümler gibi dış gerçeklikleri de konu almıştır. Özçelik'e (2010) göre, 1764'te *Otranto Şatosu*'nun yayınlanmasından beri gotiğin sahip olduğu belirli özellikler, eski bir yapı, başı belada genç kız, gölgeli figürler, beklenmedik kazalar, ürkütücü sesler ve ister kişisel ister toplumsal olarak geçmişe göndermelerdir. Klişeleri, stereo tipleri, kurgu basit olsa da karmaşık ve ayrıntılı bir dil ve kelime haznesinden faydalanır. Esasında bu özellikler, gotik türünün doğuşu çatışma, çarpışma, dönüşüm ve belirsizlikler içinde olduğu için şaşırtıcıdır (s. 56).

Gotik alanın referansları, Shurma'ya göre, yaşam, ölüm, aşk, hayal, kader, devrim ve nihai bir hedefe yolculuk kavramları üzerinde şekillendi ve aynı zamanda, gotik kavramı, uçlara ulaşmayı ve sınırları aşmayı akıllara getirmekteydi (aktaran Botting, 1996 ss. 6-12). Weinstock'a (2017) göreyse, kaçınılmaz olarak, tüm kültürlerin sınırları vardır. Yani, insanın ulaşabileceği ve ulaşamayacağı, kabul edilmez olanla kabul edilebilirlik arasında bunları ayıran bir çizgi bulunur ve sınırlar olduğu sürece, o sınırların aşılmasıyla ilgili endişeler veya fanteziler vardır (s. 1). Bu sebeple, tüm toplulukların gotik kavramı ayrı olabilir ve gotik geleneği toplumdaki farklılıklar gösterebilir. Bunlar bazen yasal kuralları ihlal etme ve toplumsal normların dışına çıkma şeklinde karşımıza çıkabilir. Bu bağlamda gotik hikâyeler iki farklı yönde ilerleyebilir: Bir yandan, peri masalları gibi, eğitici ve/veya sosyalleştirici bir araç görevinde olabilir; örneğin erdemi sembolize eden ormanda masumca dolaşırken kaybolma ve kötü kurt tarafından kurban edilme miti ve benzeri hikâyeleri içerebilir. Öte yandan, yine Weinstock'a (2017) göre gotik hikâye, okurun zihninde yerleşmiş kural ve beklentileri göz ardı edip, karakterler ile birlikte sınırların ötesine, bir nevi bağımsızlığa ulaşma kavramını ele alıyor olabilir. Tabular ve tabu ile uğraşmak gotik çekiciliğinin büyük parçalarından biridir (s. 1).

Gotiğin temel noktalarından biri, bir unsurun ya çirkinlik noktasına varacak kadar grotesk olması ya da genellikle kabul görmeyen ya insanlık ya da kiliseye karşı işlenen bir günah olarak temsil bulmasıdır. Bu ifade, insanı Tanrı'dan koparır ve insanın düşüşüne işaret eder. Bu bağlamda, gotik kahraman dediğimiz karakter tipinin belirli özelliklere sahip bir arketip haline geldiği görülmektedir. İster gönüllü ister gönülsüz bir şekilde, daima toplumdan izole olmuş bir ana karakter mevcuttur. Bir de ister kendi tercihi ile ister bazı örtülü art niyetlerle, kötülüğün temsilcisi haline gelmiş bir düşman vardır.

Böylece, gotik eser, tehditkâr bir duygu, bilinmeyene karşı duyulan korku ile bütünleşmiştir. Kurgu genellikle bilinmeyen bir ebeveynlik, bir yok oluş veya başka açıklanamaz tarzda gizemler etrafında inşa edilmiştir. Doğaüstü veya açıklanamaz olaylar, kehanetler, alametler ve sanrılar gotiğin neredeyse sabit unsurlarındandır. Yürüyen hayaletler veya devler ya da cansız nesnelerin canlanması gibi inanılmaz ve dramatik olaylar gerçekleşir. Kimi eserlerde, en sonunda olaylara mantıklı bir açıklama getirilirken, kimilerinde olaylar tamamıyla doğaüstü kalır. Abartılı ve gergin, bazen duygusal da olabilen bir anlatım vardır. Karakterler öfke, keder, şaşkınlık ve özellikle şiddet tarafından ele geçirilmiştir. Ölüm düşüncesi ve saplantısı da gotik karakterlerin en belirgin özelliklerindedir. Elbette tüm bu temasal ve biçimsel unsurların edebiyatta gotiğin çıkış noktası olan Gotların Batı kültür tarihinde bıraktığı temsiller ile yakından ilişkisi vardır. Gotlar, temsil buldukları, uygarlaşma öncesi doğa ile iç içelikleri ile yasadışı ve düzensiz bir bağlamda genellikle insan ruhunun karanlık tarafını ifade etmişlerdir. Bu yüzden herkesin zihninin ardında dolanan

düşüncenin dışavurumunu sembolize ederler. İnsanlığın geri kalanına kıyasla hislerini daha çok açığa vurmaya meyillidirler. Bu bağlamda, gotik, sözlükte 'kabalık, kabahat' olarak da tanımlanmaktadır. Gotik edebiyat ise, korkularımızın ve arzuladıklarımızın arasındaki gerilimi keşfeder. Gotik öykülerin çoğunda en yaygın mekân, insanın çürümesini sembolize eden ve merak uyandıran bir tür eski bir kale veya harabedir. Doğaüstü ve açıklanamayan olaylar gotik öykünün kurgusunda kaçınılmazdır. Genellikle hikâyenin omurgasını oluşturur; çoğu rastlantı ve durum bu olaylara dayalıdır. Şeytanilik ve anormal düşünce hallerini konu edinen gotik edebiyat, sadece bir romantizm veya ortaçağ olgusu, modernizm, siyasi ve sosyal sapkınlıktan kaynaklı ölüm ve yıkım değildir; fantezi de gotiğin bir parçasıdır.

Gotik tür, alternatif bir gerçeklik sunmasına karşın, tezatlıklar içermesi, bir senteze ve çoğu zaman bir sonuca doğru ilerlemeksizin imkânsız bir bütünlüğü korumasından dolayı kendi içinde çelişkili olmakla da suçlanır. İdeal olarak okuma, duyguları eğitmenin bir yoludur, ancak akıl tarafından kontrol altına alınmadığı sürece veya duygular sansasyonel hale geldiğinde, olumsuz sonuçlar doğurabilir, okurun zihnini abartılı fikirlerle doldurup, toplumdaki uzaklaştırarak normları tehdit eder. Bu durum, gotiğin karmaşık ve çelişkili yapısını açığa çıkarır; duygulara odaklanarak yoğun bir his yaratır, fakat bu amaca ulaştıktan sonra, gotik kontrolsüz hislerin ve yoğun duyguların hem bir dizi tuhaf ve korkutucu eylemler sergileyen kurgusal karakterler için hem de bu davranış biçimlerini kendilerine uygulayabilecek okurlar için tehlikeli olabileceğini gösterir.

Gotik türünün gelenekten, yani eski İngiliz, Germen folkloru ve romanslarından balatlar, Spenser ve Milton'un eserlerinden, Elizabeth dönemi trajedilerinden, Thomas Parnell ve Robert Blair gibi mezarlık şairleri, onların kasvetli tonlarından ve melankolik Rönesans fikirlerinden hem edebi hem de metaforik anlamda beslenmesi ve tüm türleri karıştırması sebebiyle hem yeni bir yazın türü hem de yeni bir hayal gücü biçimi inşa ettiği söylenebilir.

Gotiğin doğasındaki bir başka çelişkili ve karmaşık gerçek de başta normlara karşı gelmesine karşın, en sonunda onları yeniden inşa etmesidir. Gotik, başlangıçta sosyal normlardan bir uzaklaşma, düzenin tehlikeye girmesi, bir kaçış veya bir alternatif gerçeklik yaratsa da öte yandan, büyük korkular uyandırması ve şiddetli ceza unsurları içermesi sebebiyle, önce arzulanı ve cazip görünen değişim veya kaçış unsurlarını vurgulamış, fakat sonunda ve özünde bu kaçış istenir halde olmaktan uzaklaşmaya başlamıştır. Bu bağlamda Kilgour (1995), gotiği "sınırlılığın başlıca mekanizmalarınca tamamıyla kontrol edilen o izinsiz arzunun patlak vermesi" olarak tanımlarken (s. 8), Punter (1996) bu ifadeyi onaylar ve gotiği "gerçeklikten bir kaçış değil, gerçekliğin parçalanıp yeniden inşası" şeklinde açıklamıştır (s. 220).

Gotik edebiyat, korku kurgusu ve Romantik düşüncenin bir birleşimidir. Romantik düşünce doğaya karşı huşu içerir ve temel olarak Romantizm, bilimsel düşüncede devrim yaratan ve klinik bilgi üzerine duygusal tepki ve sezgiyi vurgulayan bir zaman olan on sekizinci yüzyıl aydınlanmasına karşı doğan bir tepkidir. Romantik edebiyat, doğal güzellikten kişisel zevk çıkarır ve gotik kurgu, bu estetik reaksiyonu, şiddet ve korkudan bir tür keyif ve kafa karışıklığı yaratarak başka bir yöne çeker. Yüce olanı güzellikten ayıran düzende, yüce olan, estetik olana olumlu, takdir edici bir yanıtta daha fazlasını yaratır. Yüce, birinin sınırlarını vurgulayan, diğer tüm yanıtları aşan ve alıcıyı hem tiksinti hem de çekiciliğinde aşırılıkla yükleyen güçlü bir huşu ve şiddetten kaynaklanır. Çevrenin romantik bakış açısıyla ilgili olarak, yüce doğal ihtiyaç bir kişiyi

korku ya da çaresiz bir önemsizlik hissi uyandıran noktaya boğarken ortaya çıkabilir. İlgı çeken zevk ve şiddet hem karakterlerin hem de eserlerin yazarlarının yanı sıra okurun da kişisel duygu ve deneyimlerle ilgilidir. Gotik edebiyatta yüce olanı tanımlayabilmek, okurun çeşitli eserlerde sunulan karmaşık ve yıkıcı mücadeleler ile empati kurabilmesi amacını gütmek esastır.

Gotik edebiyatta çoğu zaman, olayların geçtiği yer, içinde karanlık merdivenler, kilitli odalar ve labirentler bulunan genellikle harabe veya yıkık, dolu veya boş bir kaledir. Mekânın eskiliği, gerek güzel olana duyulan özlemin ifadesi, gerek barbarlık ve ilkeliliğin göstergesi olarak, yıkılmış aristokrasi ve feodal inançlara bir atıf görevi görür. Bazen de bununla birlikte, daha naif ve hesapsız olanı gösterip, antik inançlar ve aristokrasinin zulmünün çürümesine işaret ediyor olabilir. Mekân, yapısal alan ve karakterlerin zihinsel durumunun bir araya gelmesi, zihinsel süreçlerin paralellliği, kurumsal ve gerçek gücün korelasyonudur. Gotik hikâyeler için seçilen coğrafyanın ise sık sık Batı Avrupa olduğu görülür, çünkü Avrupa'nın doğusu, batıda yaşayanlara göre, bilinmeyen ve yabancı bir bölgedir. Medenileşmiş Batı Avrupa'ya kıyasla Doğu Avrupa, uzaklık ve bilinmezlikle özdeşleştirilir.

Gotik edebiyatın sık rastlanılan bir diğer özelliği ise geçmişle olan bir bağlantıdır. Bu, daha sonra açığa çıkacak olan, başta belirsiz, antik bir kehanet, bir yapı ile ilgili bir efsane, bazen de bir aile üzerindeki lanettir. Bu gibi mitler ve kehanetler, gotiğin geçmiş ile olan saplantısının, şimdiye karşı duyulan korkunun, gelenekle olan bağlantısının ve zamanı bölünemeyen veya ertelenemeyen organik bir bütün olarak görmesinin birer işaretidir. Yanılsamalar, sanrılar, delaletler ve vahiyler, bir öngörü aracı görevi görebilmekle birlikte, karşımıza çıkacak bir felaketin uyarısı veya hatırlatıcısı olabilirler. Bağlam dışında ise, bunlar bir zamanlar inanılmış olan paganizm ve okültizm ile bağlantılı mistik inançlar ya da sezgisel ve duygusal yeteneklerin sembolleridirler. Doğaüstü ister açıklanmış ister açıklanmamış olsun, hayaletler, bilinmeyen bir yerden gelen ses ve fısıltılar, dokunmadan kapanan pencere ve kapılar gibi açıklanamaz olaylar, canlanan ölümler, benliğin yanılsamaları ve karakterlerin kaderlerini değiştiren tuhaf kazalar, gotik kurgunun en sık rastlanan özelliklerindedir.

Tehlikedeki veya zulüm altındaki genç kadın karakter de gotik edebiyatın yaygın unsurlarındandır. Zalim bir erkek karakterin kontrolü altında tutulan, yapmak istemediği bir eylemi yapmak zorunda bırakılmış veya başka bir durumda kurban konumundaki kadınlar en yaygın gotik figürlerdendir. Genellikle edilgen, korkmuş, yalnız, ağlar, yaralanmış veya yardıma muhtaç bir durumda ve hikâyede yan bir role sahip konumda yer alırlar. Bu kadın karakterler, Sedwick'in (1986) tabiriyle "histerik," karşısındaki erkek karakter ise "paranoyak"tır (s. vi). En yaygın şekilde görüldüğü gibi, gotik öykülerde kral, lord, şövalye ve baba konumundaki bir veya birden fazla erkek karakterin bu kadın karakterler üzerinde baskıcı bir etkisi vardır. Bu kadın karakterler, güçlü, itici ve zalim bir erkeğin tehdidi altındadır.

Özçelik'e göre, bir başka bakımdan, gotik edebiyat hem bir fikir birliğini hem de bir ayrılığı ifade eder ve edebiyatı formüle eden iki dürtü olan taklit ve fantezinin bir karışımıdır (s. 9). Ancak gotik, realizmin aksine, fantezi dünyasına daha yakındır; "bazen sıkıntıdan, bazen oyun olsun diye, görünüş için, bir eksiği kapamak için veya karşıdakinin sözlü savunmasını atlatacak olan metaforik imgelere olan ihtiyaçtan, elde olanı ya da gerçekliği değiştirme arzusudur" (Hume, 2014, s. 20). Bireyin hem kültürel hem kişisel geçmişindeki üzeri örtülü, soyutlaştırılmış, gizlenmiş olan,

söylenmemiş ve görülmemişin izini sürer. Ayrıca, kesinlikle, kendi dönemine ait ikilem ve çatışmaları anlatır (Özçelik, 2010, s. 9). Bir diğer bakış açısıyla, Ian Watt'a (1986) göre,

Gotiğin asıl amacı, karakter tasvir etmek değil de okurları heyecan uyandıran bir merak ve belirsizlik durumuna koyarak, onlar üzerinde bir etki ya da his yaratabilmek olduğu için, batıllık, sunulan duruma karşı okurun tepkisi üzerine karakterlerin oluşturduğu karmaşanın yersizliğinden kaynaklanmaktadır. Yazar, okur bir anlık daha vahşi bir zamanda hissedecek hale gelene dek, okurunun hislerini karmaşıklaştırmayı amaçlar. (s. 163)

Bu bağlamda gotik tür, metinle okuyucu arasında üstü kapalı bir ilişkiyi teşvik eder ve okuyucu için tehlike arz edebilecek kurgusal karakterlerle bir özdeşleşme yaratır. Okuma, ideal olarak, okurun duygularını eğitmenin bir yoludur, ancak mantık tarafından kontrol edilmediğinde veya duygular ezici olduğunda kötü sonuçlar verir, okurun zihnini uç fikirlerle doldurur ve onu toplumdaki koparıp kendi normları ile tehdit eder. Bu durum, gotiğin kafa karıştırıcı ve çelişkili doğasını ortaya koyar; duygulara odaklanarak bir his yaratmayı amaçlar. Buna karşın, Özçelik'e (2010) göre, amacını gerçekleştirdikten sonra, kontrolsüz duyguların ve heyecanlı hislerin, hem tuhaf ve korkutucu eylemler sergileyen kurgusal karakterler için, hem de bu şekilde hareket edebilmesi olası olan okurlar için tehlikeli olabileceğini gösterir. Gotikliğin doğasındaki bir diğer karmaşık ve çelişkili gerçek de başta karşı geldiği normları en sonunda yeniden inşa etmesidir. Toplumsal normlardan geri çekilmeye, düzenin yıkılmasına yönelik hareket eder, bir kaçış, değişim, alternatif bir realite sunar, ancak öyle haince bir cezalandırma sergileyip o denli bir dehşet uyandırır ki, başta istenen kaçış ve değişim arzusu, sonunda istenmez hale gelir (s. 11).

Gotikte kişileştirme abartılıdır. Gotik tarzda nitelendirilebilecek karakterler, bir yandan büyük boyutlarda acılar çekebilme kapasitesine sahipken, öte yandan da büyük keyifler yaşayabilirler; çoğunun hayattaki dengeyi kurabilme potansiyeli vardır. Weinstock'a (2013) göre, "gotik kahraman, korkunç canavarla yüzleşirken veya karanlık cinayet detaylarını çözerken bizler okumamızı nefeslerimizi tutarak yapar, gösterilmesi veya tarif edilmesi çok da kolay olmayan bir ürpertiden keyif alırız" (s. 1). Dahası, Monnet (2010), merkezi ve sınırsız uyarlanabilir gotik öğelerin "geçmişin şimdiki zaman üzerindeki etkileri, insan bilgisinin sınırlılıkları, intikam ve belirsizlikleri, güçlü kurumların ve düşünce sistemlerinin toplanmasının tehlikeleri" nasıl anlattığını gösterir (s. 5) ve bu noktada aslolan amacın, sadece okuyucuyu korkutmak değil, "epistemolojik ve etik yargı sınırlarını" test etmesini sağlamak olduğunu belirtiyor (2010, s. 19).

Kısaca, gotik edebiyat ya tamamen karanlığı ya da karanlığın getirdiklerini anlatan bir tür olarak betimlenebilir. Yıkık, kasvetli şatolar, sert hava koşulları, doğaüstü olaylar, kasti ya da kasti olmayan cinayetler, kafa karıştırıcı sanrılar ve kehanetler gibi yapısal öğeler ile korkuyu yaratır. Bu öğeler, kurgusu ve karakterleri aracılığıyla, eserin üretildiği dönemdeki bir gerçekliğe gönderme yapar ve bu gibi sosyal yapıların olası getirileri hakkında okuru bilgilendirir. Özçelik'e (2010) göre;

En eski gotik eserlerden söz eden, gerçek anlamda gotik ayrıca, aydınlanmacı bakış açısına göre, cehalet ve batıl inançlara insanlığın kontrolsüz bir hayal gücüne bir saldırı olarak da okunabilir, çünkü söz konusu yapıtlar, zararlı sonuçlar, bir şekilde ön görülebilecek bir dizi şiddet, korku ve dehşet uyandırıcı olaylardan oluşurlar. Bunun yanında, karanlığın ve hislerin şairaneliği ile gün ışığına olan bir övgü olarak da yorumlanabilirler. (s. 9)

Gotik edebiyat ayrıca, kasvet atmosferini yoğunlaştırmak, dekore etmek ve hem karakterin hem de okurun duygularını yükseltmek için kendi araçlarını yaratmıştır. Gece yaratıkları, ürkütücü sesler, yağmur, fırtına, rüzgâr, yıldırım, gök gürültüsü, aniden kapanan kapılar ve delice atılan kahkahalar, gotik etkiyi güçlendirmek için vardır. Ayrıca, bir tür şiddet, korku, vahşet, bilinmezlik ve gizem çağrıştıran belirli kelime grupları da aynı amaca hizmet eder. Özetle, kasvet, lanet ve şiddet kelimelerinin kinayeleri, edebiyatın gotik unsurlarıdır. Gotik türünün kökleri Romantizmde, önceliği ise antik çağcılık ve hayal gücünde olmakla birlikte on sekizinci yüzyılda ortaya çıkıp, on dokuzuncu yüzyılda gelişerek, bugüne kadar devam etmiştir.

Avrupalı gotiğin Amerika'ya geçişi kademe kademe olmuştur. Yazarlar ve filozoflar ilk kez on sekizinci yüzyılda şiddetin keyif verebilecek etkilerini merak etmeye başlamışlardır. Harabelere, melankoliye ve vahşete duyulan ilgi, özellikle "mezarlık şairleri" ile birlikte artmış, Aklın Çağı ve Aydınlanma Dönemi olarak bilinen bir devrin sonunun böylesi hayal gücüne dayalı, abartılı bir sanat biçimi üretmesi de şaşırtıcı bir gerçeklik olmuştur. *Yas ve Melankoli*'de Freud (2014), melankolinin bir nesneden değil, egodan kaynaklanan travmatik bir boşluktan türediğini yazar. Nathaniel Drake ise *Terörün Objeleri*'nde, gotik anlatıda okurun etkilenme gücünü etkileyecek olan "pitoresk betimleme ya da yüce ve acıklı duyguların" bulunduğunu yazar (s. 160). Amerika'da ilk korku edebiyatı yazarları bu tespitin farkındaydılar.

Crow'a (2009) göre "on sekizinci yüzyılda gotik romanının gelişimini yücelten, kıyameti, lanetlenmeyi, şeytanın masum görünümlü ama saf olmayan tuzaklarını içeren gotikleştirilmiş dini anlatılar idi" (ss. 3-4). Coad'a göreyse "rasyonalite, sınırlama ve neo-klasik edebiyatın düşünülemezliğine karşı olarak sunulan bu yenilik İngiltere'de olduğu gibi, Amerika'da da doğal bir reaksiyondur" (s. 72). Öte yandan "romantik dönem başlarında, batı toplumu ve kültürü üzerinde dolaşan, yeni bir toplum yapısının eski dünya düzenine veda ederken yaşanan kaygı ve suçluluğun endişesi altında gotik, eski Katolik dünyasının sonunu, komünalizmi, feodalizmi ve Protestanlığın doğurduğu bireysel, modern, seküler yükselişini yansıtmakta idi" (Hoeveler, 2002, s. 13).

Büyük İngiliz Romantik şairler Samuel Taylor Coleridge, Percy Bysshe Shelley, John Keats ve Lord Byron, nazım şeklinde yazılmış eserlerinde, on dokuzuncu yüzyılın ilk çeyreğinde edebiyattaki gotik geleneğe de katkıda bulunmuşlardır. Walpole ve Radcliffe tarafından başlatılan akımı izleyerek, kurgularında kahramanlarının psikolojik, içsel niteliklerine odaklanmış ve kimlik arayışı, sosyal yabancılaşma ve hakikat arayışı gibi temalarla ilgilenmişlerdir. Ancak İngiliz gotik geleneğine en çok katkıda bulunan Romantik yazarlar William Godwin ve kızı, ayrıca Percy Bysshe Shelley'nin de eşi olan Mary Shelley olmuştur. Godwin'in eserleri, gotik geleneğini siyasi baskıyı protesto etmek ve günün tiranlıklarını eleştirmek için kullanırken, *Frankenstein*'da (1818) Mary Shelley gotiği, bilimsel ilerleme çağında kişisel bütünlük ve sosyal sorumluluğu ve geleneksel, bilinen doğal dünya düzeninin bozulmasından kaynaklanan endişeyi temsil etme amaçlı kullanır.

İngiliz yazarlar, gotik romanı kurlarıyla tanınırken, James Hogg gibi İskoç yazarlar da bu türe büyük katkı sağlamıştır ve bir yandan da pek çok İngiliz dili eseri Alman edebiyat geleneklerinden, özellikle de Johann Wolfgang Von Goethe ve E.T.A. Hoffmann gibi yazarların eserlerinden etkilenmiştir. Goethe, hem bir tiyatro yazarı, hem romancı, hem öykücü ve hem de şair olarak bilinir ve on sekizinci yüzyıl sonları ile on dokuzuncu yüzyıl başlarında Alman edebiyatını

şekillendiren isim olmuştur. Özellikle *Faust* adlı çalışması, korku ve şiddet öğeleri içermesiyle, gotik edebiyatın öncü eserlerinden olmuştur. Alman öykücü ve romancı E.T.A. Hoffman da fantastik kurgu yazarı olarak tanınmakla birlikte, anormallik ve okültizmin psikolojisini yansıtarak, doğaüstü ile gerçekliği entegre etmiştir.

Ayrıca romantik dönemin sonlarına doğru genellikle tarihsel romanlar yazmış olan İngiliz yazar Sir Walter Scott'in eserleri de Alman duyarlılığını yansıtır. Bu dönemlerde Almanya ve Britanya'da filizlenen gotik eserler, çok geçmeden Atlantik'in batı yakasındaki Yeni Dünyada da etkilerini göstermeye başladı. Amerika'da gotiği edebi bir gelenek haline getiren en önemli yazarlardan bazıları Charles Brockden Brown, William Austin, Washington Irving, Nathaniel Hawthorne ve Edgar Allan Poe, on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında, özellikle kısa öykülerinde kullandıkları gotik unsurlar ile yeni bir akımın öncüleri olmuşlardır. Crow'a (2009) göre,

Amerikan edebiyatını ve aslında Amerika'yı anlamak için, Amerikalıların korkularının ve yasak arzularının hayali ifadesi olan gotik anlayışı anlamak gerekir. Gotik, bastırılmışlıklara ses vermiş ve ensest, beyazlarla siyahların melezleşmesi ve belli hastalıklar gibi tabu konulara bir yaklaşım sağlamıştır. Gotik gelenek, Amerikan toplumunun devam etmekte olan toplumsal cinsiyet ve ırk sorunları da dâhil olmak üzere bazı temel konuları tartışmak için gerekli ortamı sağlar. (s. 1)

Gotik romanslar olarak nitelenebilecek bu eserler, ev romanları ve duygusal roman ile paralel devam eder. Duygusal olan gücünü ortaya koyarken gotik, lanetlenmenin ve karanlığın gücünün portresi olmuştur. Gotik kurgu, bireyin özgürlüğünü engelleyebilecek tüm unsurlara bir saldırıdır. Yolsuzluk, açgözlülük, şehvet gibi unsurlar edebiyatta neredeyse her zaman aristokratlar veya din adamı karakterleri aracılığıyla yansıtılmakta idi. İster seküler ister dindar olsun, manastırlar, kiliseler, şatolar, kaleler, konaklar, kuleler, surlar gibi bütün otorite sembolleri yıkık veya harap durumda resmedilmekteydi. Kralları ve piskoposları öldürmüş olan bir çağ, halen geçmişten korkuyor, ölümler zarar vermeye devam edebiliyordu. Tüm bunlar gotik kurgunun hayalet olarak sunduğu öğelerdi. Dönemin gotik romansları, çağdaş unsurların analizi değil, yaşantıların mantıksızlığının resmedilmesi için bir araçtı. Gotik kurgu, daha önceki yazarların henüz tatmin edici bir edebi ifade türü bulamadıkları ruhun dürtülerini aktarma görevini üstlendi. Michaud'a (2010) göre,

Gotik teriminin analizini daha iyi yapabilmek için pek çok tematik, geçici ve bölgesel alt dallar ortaya konmuştur. Fakat bu yeni okumalar bir taraftan metinlerin üretimi, dolaşımı ve yorumlanmasını çevreleyen bazı sabit mitlere engel olurken, öte yandan gotiğin köken ve anlamını ortaya koyabilecek çok sayıda parçalanmaya eğilim gösterdiler. Bu durumun getirdiği sonuç, önemli açıklayıcı ilişkilerin, çoğu zaman tanınmaz hale gelmesi ve özellikle terimin edebi anlamı ile yaygın tarihsel ve ideolojik kullanımları arasındaki ilişkidir. Bu, özellikle birçok eleştirmen için sıkıntılı bir çelişki teşkil eden Amerikan gotiğiyle ilgili olarak doğrudur. (ss. 1-2)

Eğer gotik kahramanın özü, yaşantılara olan arzusuysa, bu tam anlamıyla Amerika'nın temelidir. Hem gotik kahramanın hem de Amerika'nın daha ilk temsilcileri, yeni bir dünya bulmak için tehditkâr kurumdan ve/veya medeniyetten kaçan insanlardılar. Gotik kahraman asidir,

kuralları zorlar ve kurumlara saldırır; dolayısıyla cennetin de karşısındadır. Amerika'nın kuruluşunun kendisi, bir meydan okuma hareketidir. Ancak, sınırları aşmanın ilkel tabusunun bu ihlali, bir tür suçluluk ve endişe duygusunu da beraberinde getirdi ve bu manevi bir izolasyonla sonuçlandı. İngiltere'deki gotik, eğer şiddetli bir geçmişi somutlaştırmak için yeni türler ürettiyse, bu Amerika'ya da uymak durumundaydı. Amerikan geçmişi çok yakın tarihlerde olmasına rağmen, şiddet ve kandan yoksun değildi: Kızılderili katliamı, Bağımsızlık Savaşı ve kölelik, yeterince vahşet ve korku unsuru içermekteydi. Amerikan yaşamının saplantılı endişeleri, ancak gotik ifadelerle temsil edilme imkânı bulabildi. Püritenlik, gotik romansların sembolist doğasına uyan alegorik bir akıl alışkanlığını öne çıkardı ve kötülük ve lanetlenme kavramlarını sağlam bir temele dayandırdı.

Lanetlenmiş karakter Faust, gotik kurgunun tipik (anti-)kahramanıdır. Mutlak iyilik ve mutlak kötülük arasındaki mücadele gotik kurguda kendine uygun bir edebî yer bulur:

Gotikliğin, çoğunlukla şiddetli erimeyle tehdit altında olan bir sınıfın endişelerine ifade veren politik olarak muhafazakâr bir biçim olduğu genel olarak kabul görmektedir. Öte yandan, gotik kültürel olarak bastırılmış seslerin sesini duyurabilir ve bu nedenle baskın kültüre karşı bir direnç gösterebileceği ortadadır. Bu işlev, ölü kölenin sesinin tarihin varlığında ısrar etme aracı olarak hareket edebileceği türün Afro-Amerikan uyarlamalarında özellikle dikkat çekicidir. (Martin, 2009, s. 130)

Shurma'ya göre (2010), "gotik kısa öykü, gotik romandan sonra gelişmekle birlikte, zengin görüntüsü ve sembolizmin ortaya çıkardığı ölüm temasının egemen olduğu tuhaf bir edebi dünya ile özdeş ayrı bir tür olarak doğmuştur" (s. 108). Gotik kurgu, Amerikan yazarlarına roman biçiminde değil, romans biçiminde bir kurgu kazandırdı. Amerika henüz tam olarak gelişmiş bir karmaşık topluma sahip olmadığı için, aynı dönem Avrupa'sında popüler olan davranışlar romanının Amerika'da bir yer edinmesi muhtemel değildi. Öte yandan Crow'a (2009) göre "başlangıçtan günümüze kadar, edebi eserlerimizin en iyileri ve en betimleyicilerinden bazıları gotik gelenek çerçevesinde üretilmiş, Amerika'nın en iyi yazarlarının çoğu bu alanda eserler vermiştir" (s. 1).

Romanslarda, kesin bir sosyal arena anlayışı yoktur. Romanın analitik tarzından ayrı olarak romans ve gotik kurgularda, karakter değişimindeki gizemin bir açıklaması vardı. Amerikan karakterleri kendi zayıf yönlerinin veya takıntılarının kurbanıdır. Leslie Fiedler'in *Amerikan Romanında Aşk ve Ölüm* adlı eserinin yalnızca Amerikan gotik yazılarına odaklanan ilk çalışma olduğu bilinmektedir. Eserde Fiedler, erken Amerikan metinlerini okunmasını ve bunlara olan yaklaşımı örneklendirmektedir: "Avrupa gotiği, karanlık benliği süper ego ile tanımlar ve bu nedenle uygulamaları yenilikçidir; Amerikan gotiği ise kimliği ile kötülük kurgusunu sahiplenerek, yazarlarının niyeti ne olursa olsun, en derin çıkarımlarda bile muhafazakârdı" (Michaud, 2010, s. 2). Fiedler'e göre, Amerikan kurgusal edebiyatının, "sersemleyerek ve çekinerek, gerçekdışı ve negatif, sadist ve melodramatik, bir kurgu haline dönmesinden başka şansı yoktu; ışık ve olumlama diyarında, grotesk ve karanlık bir edebiyat" (s. 29).

Amerikan kültürünün gotik duyarlılıkta boğulmuş olduğunu iddia etmek artık çok uç bir tespit olmasa da birçok eleştirmen için, gotiğin varlığı, sürekli bir çelişki olmaya devam ediyor. Geleneksel gotik dürtülerden farklı görünen siyasi ve kültürel bir ortam olan ABD'de formun

kalıcılığı açıklamanın gerekliliğini hissedilmektedir (Michaud, 2010, s. 2). İngiliz meslektaşlarının aksine, Amerikalı yazarlar her zaman bir başlangıç durumundadır, yani söyleneni ilk kez söylerler. Fiedler'e göre gotik çocukça ve tekrarlayıcıdır, çünkü öncelikle sınırlı bir deneyim dünyasıyla uğraşır: Amerikalı yazar, gotik unsurları, yetişkin heteroseksüel aşk ile başa çıkamamayı ve sonuçta ölüm, ensest ve masum eşcinsellik takıntısı sonucu ortaya çıkardığı için aynı konular etrafında döner. Çağdaş yazarların, bu kalıpları tekrarlamak durumunda olduklarını, çünkü benzer bir bilinci ve Amerikan yaşamının kaçınılmaz koşullarını paylaştıkları kabul edilebilir. Bu nedenle, Leslie Fiedler'e göre, gotiğin "sembolik olarak anlaşılması, sistem ve dekorunun bir psikolojik, sosyal ve metafiziksel şiddet yansıtan metaforlara çevrilmesi" gerekmektedir. Amerikan gotik edebiyatının çağdaş okumalar üzerinde büyük bir etkisi vardır. Fiedler'in Amerikan romanının 'esasen bir korku romanı' olduğuna dair açıklayıcı bir şekilde yaptığı açıklama ile buna itiraz eden eleştirmenler, "ruhun toplumdaki daha önemli olduğu" varsayımına dayanarak gotik hakkındaki analizlerini yaptılar. Eric Savoy, gotiğin, güneşli Amerikan cumhuriyeti üzerinde tarihi suçlara karşı duyulan kaygının veya sapkın insan arzularının gölgesi olduğunu ifade eder. Fielder gibi Savoy da Amerikan gotiğini "edebi bir hareketten ziyade patolojik bir semptom" olarak görür (aktaran Michaud, 2010, s. 3).

Amerikan edebiyatını, Amerikan tarihini izlemek için bir öğrenme süreci olarak düşünebiliriz ve gotik bu noktada görünmez olanı görünür kılma rolünü üstlenir (Crow, 2009, s. 10). Hawthorne (1971), *Mermer Faun*'un önsözünde şöyle yazar: "Gölgesiz, gizemsiz, kasvetli yanlışlardan ve renklilikten uzak olan malzemesiz Amerika'da, sıradan bir refaktan başka bir şey yoktu" (s. vi). Sözü geçen devir, on sekizinci yüzyıl öncesinde Newton, Descartes ve Leibniz etkisiyle başlayan ve Aklın Çağı olarak da nitelendirilen, 1781'de Immanuel Kant tarafından yazılan ve Aydınlanma Çağı'nın manifestosu sayılabilecek eseri *Saf Aklın Eleştirisi*'nin yayınlandığı ve mantığın ön plana konduğu bir dönemdir. Bu devirde ortalama, sıradan insan öğrenirken, gotik hikâyedeki ana karakter asla öğrenmemekte ve kendini daima şiddet, vahşet, yanılsama, arzu ve tutkunun kısır döngüsünde bulmaktadır.

Maggie Kilgour'un (1995) *Gotik Romanın Yükselişi*'nde belirttiği gibi, "gotiğin on sekizinci yüzyılda ortaya çıkışı ayrıca, doğaüstünü inkâr eden, aydınlanmış, seküler bir dünyada, kutsallık ve soyutluklara duyulan ihtiyacın yüzeye çıkması veya aklın ve mantığın dayattıkları karşısında, hayal gücünün bir ayaklanması olarak da yorumlanabilir" (s. 3). Dönemin gergin atmosferi ve radikal değişimleri karşısında duyulan ihtiyaç kendini gotik sanat olarak yansıtmış ve gotik eserler, geçmişin travmalarını, suçlulukları hem sosyolojik hem de psikolojik düzeyde, sömürgeciliğin ve emperyalizmin olası sonuçlarını, insan ruhunun tekinsiz arzularını, rasyonalizmin ortadan kaldırdığı, insanın hayal gücünün etkilerini keşfeder. Yine Özçelik'e (2010) göre, bu bakımdan gotik, aydınlanma özgürlüğünün karanlık bir tarafı veya batı kültüründe gittikçe dışlanmış bir okültist geleneğin ısrarcı kalıntısı olarak yorumlanabilir (ss. 8-9). Hatta Crow'a (2009) göre;

ABD'de gotik neredeyse bir inanç meselesidir. Bununla birlikte, gotik, bireylerin veya toplumların kusursuzlaştırılabileceğinden derinden şüphelidir. Gotik sürekli, uyanıklık ve rüyalar, insanlar ve makineler, normal ve garip, yaşayan ve ölü arasındaki çizgide dolaşır. Sınır bölgelerinin, aşırılıklar ve uçların edebiyatı olan gotik tür, sınırı (değişen coğrafi,

kültürel, dilsel ve ırksal sınırı) belirleyici özelliği olarak gören bir ülke olan ABD'ye doğal olarak uygundur. (s. 2)

Gotik eserler, ne olabileceği, neyin yanlış gidebileceği ve siyasi, sosyal ve teolojik değişim yoluna işaret etmeye devam ederek, hayal ve inanç zamanına, ortaçağı karakterize eden doğaüstücülüğe geri dönme arzusunun yansıtılarak nelerin kaybedilebileceği konusundaki korkuyu da resmetmiştir. Özçelik'e (2010) göre, edebiyatın didaktik amaçlarındansa, edebiyat için edebiyat görüşü, İngiltere'de olduğu gibi, Amerikan edebiyatında da gotiğe geçişin önemli bir nedenidir (s. 15).

Devrimci Amerika'nın tarihinde bir tiranlık geçmişi ya da kavramı yoktu ve bu yüzden geleneksel gotik figürlerin Amerikan kültüründe yeri yoktu. "Geleneksel olarak aristokratlar, keşişler, Engizisyon görevlileri, İlluminati gibi gizli toplulukların üyeleri, Amerikan sahnesine ikna edici bir şekilde giremezdi. Kasvetli gotik Avrupa geleneği, Kuzey Amerika'nın yenedünyasına uygun değildi" (Michaud, 2010, s. 12). Bu yüzden, ilk bakışta, geçmiş ve tarihle hiçbir ilgisi yokmuş gibi temsil edilen bir ülkeye bu gibi bir kurgu türünü adapte etmek gerçekten zordu. Geçmişe karşı belirli tavırların sembolleri olan perili köşkler ve yıkık manastırlar Avrupa gotik eserlerinde bir anlam kazanırken bunun Amerika'da bütün bu oldukça imkânsızdı. Sosyal statü kavramı çok farklı olan yeni kıtanın sanatına Engizisyon hizmetkârlarını, aristokratları, keşişleri ikna edici bir biçimde uyarlayabilmek kolay değildi. Bütün olasılıkları gelecekte saklı olan bir ülkeyi geçmişle saplantılı bir türle buluşturmak neredeyse imkânsızdı, çünkü Amerika, kasvetli, gizemli unsurlara ve Avrupalı yazarların beslendiği dini ve sosyal çökmüşlüğe sahip değildi. Buna rağmen Amerikalı yazarlar, duygusal roman gibi diğer türler yerine gotik romans tarzını seçtiler. Bu ancak gotik edebiyatı ile Amerika'daki tarih arasında var olan ortak özelliklerin bir analizi ile açıklanabilir. Weinstock (2017) ise, Amerikan gotiğinin politikliğine vurgu yapar:

Gotik anlatılar, iktidar, güç veya dayatılan yasaklarla ilgili, kültürel olarak öznel kaygılara ve tabulaşmış arzulara şekil verme işini gerçekleştirir. Amerikan gotiği, her birinin kendine özgü sınırlarıyla birbirine bağlı olan dört temel kavram etrafında yoğunlaşır: din, ırksal ve cinsel ötekilik, coğrafya ve rasyonellik. Akla gelebilecek her temayı içine alır diyebilecek kadar ileri gitmemiz mümkün olmasa da Tanrı, şeytan ve şeytanilik, Püritenliğin mirasıyla ilgili kaygı ve arzular, ırksal ve cinsel öteki, Batıdaki ilerleşmiş ve bireylerin duygusal verilere dayanarak mantıklı ve doğru sonuçlar çıkarma kapasitesi, Amerikan gotik geleneğinin temelini yapılandırır. (s. 6)

Öte yandan, bazı durumlarda, gotik anlatılar, eski sosyo-politik düzende var olan dehşetleri, eşitliksiz, hoşgörüsüz toplumların kötülüklerini tasvir etmek için de kullanılmıştır. Gotik anlatılarda yazarlar hem bu tarz kaygıları dile getirebilmiş hem de toplumun takdirini ve değişim ve ilerleme arzusunun arttırmışlardır.

İster İngiliz ister Amerikan olsun gotik, on sekizinci yüzyılın demokrasisi ile (şanlı ya da korkutucu) şiddetin karşılaşmasıyla, Aydınlanma'nın çağının insan iradesinin doğası ile ilgili bilgiyi ve ulusal kökenli ideolojik mitleri arayışıyla beslenir. Cathy Davidson'ın belirttiği gibi, gotikte, bireyin yardımseverlik ve kendini feda etme eğilimi, insanın yolsuzluk, aldatma ve bencillik potansiyelinin keşfedilmesiyle azalır. (aktaran Michaud, 2010, s. 10)

Hogle'a (2014) göre ise, on dokuzuncu yüzyılın Marksist eleştirmenleri perspektiflerini gotiğe uygularken, gotiğin ortaya çıkışının psikanalitik olarak ele alınmasından ziyade, rasyonalizm ve duyguculuk arasındaki egemen kavramlar olarak burjuvazi ve Protestan zihnindeki ideolojilerden kaynaklandığı öne sürdüler (s. 6). Amerikan gotik yazarlar, resmin karanlık yönünü görüp Püriten mirası ve kör inancı sorgulamaya başladılar. Rasyonelliği sorgulayarak, yayılma politikasının, köleliğin, ataerkillik ve sosyal önyargıların olası olumsuz neticeleri hususunda insanları uyarmaya çalıştılar. Öte yandan Özçelik'e (2010) göre kapalı kapılar ardındaki kontrol edilemez anksiyeteleri ve çılgın arzuları ile insanlığı ve öz benliklerini keşfettiler. Aslında resmettikleri, ütopya içerisinde bir distopya idi (s. 14). Michaud (2010) ise bu konuda şöyle yazar,

Kuşkusuz, birçok cumhuriyetçi için, bağımsızlık döneminden sonra baş döndürücü bir coşku dönemi geldi, ancak bu kesinlikle bir fikir birliği değildi ve daha da önemlisi, iyimserlik anı kısa sürdü. Endüstrileşmenin zirvesinde bir kültür olarak, devrim sonrası Amerika, geniş çapta politik ve sosyal huzursuzluk yaşadı ve bu nedenle korku duygusu hâkim oldu. (s. 10)

Bu bağlamda ütopyik ilham, yanında, çoğunluğun disiplinsiz idaresine olan toplumsal inancın derinden karamsar kavrayışını, demokratik devlet idaresindeki bölünme korkusunu, ayak takımının yönetiminin ve tüm bu büyük deneyimin çöküşüne dair korkuları da beraberinde getirdi.

Her ne kadar geleneğini ve hassasiyetlerini reddetmese de Amerikan gotik, İngiliz gotiğinden, kendi toprakları ve kendi meseleleri ile tomurcuklanmayı yeğlediği için farklıdır. Değişik, daha karanlık bir Amerikan tarihi çizer. Ruhtaki şiddeti, sosyal eşitsizlik ve baskının kötü sonuçlarını, dini gerilimleri ve sınıfsal farklılıkları anlatır. Bu türün Amerika'da başlangıcından beri, bu gibi unsurlar daima bu karanlık kurgu türünün bir parçası olmuştur. Uzak bir yerde, yıkık bir şatoda olmaksızın, kötülük ve şiddetin kaynağı, Amerikan kalabalığında, evinde ve ruhunda bulunur.

Püriten zihin ve birey ve ortak sosyal bilinç üzerindeki intibas ve keşifle ilgili sorunlar Amerikan edebiyatında gotiğin başlangıcıdır. Bu faktörlerin ardından, Özçelik'e (2010) göre, kontrolsüz rasyonalizm ile devamlı ve gözü kör bir iyimserlik, cinsel veya ırksal ayrımlar, çürümekte olan Amerikan rüyası ve onun tutulmayan sözleri, Amerikan gotiğinin temel konularını oluşturmuştur (ss. 1-2). Başka bir açıdan bakıldığında, Michaud'a (2010) göre;

İngiliz bilincinin geleneği ile beslenen ilk Amerikalılar, iktidar ve yolsuzluğun yükselişini cumhuriyetçi kurumlara ve görgü kurallarına baskın bir tehdit olarak görüyorlardı. Yolsuzluk tüccarları, ihanetin mirası ve Amerika'ya İlluminati tarafından sızılması yozlaşma ve komplo korkusu yarattı. Bu, Amerika'da devrimcilerin kendi deneyimlerinden ve tarih okumalarından ayrı bir Amerikan gotik geleneğini destekleyecek kadar derin bir korku kaynağı sağlamıştır. Sonraları, devrimci kuşak yeni bir ulusal kimliğe büründüğü içi, gotik, ilk korku dürtüsünden ayrıldı ve eşsiz Amerikan özellikleri kazandı. (s. 13)

Amerikan gotiğinin merkezinde olan coğrafya ile ilgili endişelerin, ırk düşmanlıkları ve ırkçı düşünce ile geliştiği görülmektedir. Hatta Lloyd-Smith (2004), "Amerikan gotiğinin merkezinde vahşi Kızılderili vardır," (s. 44) diyecek kadar ileri gider. Weinstock'a (2017) göreyse;

Aslında Amerikan gotiğini diğer gotik geleneklerden ayıran, ırk ve ırkçılık, beyaz / siyah tanımlama ve ayrımları ve köleliğin mirası hakkındaki kaygılardır. Gotik modu, Amerikan

edebiyat geleneği, ırk ve etnik köken konularına ek olarak, başta cinsel farklılık ve sınıf ayrımı olmak üzere diğer toplumsal ötekilik biçimlerine ilişkin kaygı ve güçsüzlük üzerinde düşünmek için bir araç olarak kullandı. (ss. 9-10)

Michaud'un (2010) bir görüşüne göre, "sömürgeci kaygıların, Püritenliğin bastırılması ve ülkenin kölelik ve Kızılderili katliamı ile karşı karşıya kalmasından kaynaklanan patolojik suçlulukların bir yansıması olarak görülen Amerikan gotiğinin parametreleri öncelikle psikolojik, içselleşmiş ve ağırlıklı olarak ırksal kaygılar ile özdeşleştirilmiştir" (s. 2). Öte yandan, Teresa Gaddu'ya göre "gotik, başına Amerikan kelimesi eklendiği zaman, her zamanki referanslarını kaybeder"; İngiliz muadili için kendine özgü bir, aynı zamanda Amerikan kimliğine karşı da hassastır. Robert Miles'a göre, "Amerikan gotik" ifadesi kendi içinde çelişkilidir, çünkü geçmişin kaçınılmaz aristokrasi ihtişamını ve feodalizmi içinde barındıran gotik anlamı esas olarak "Amerikanlık" tabirine karşıdır (aktaran Michaud, 2010, ss. 1-2). Öte yandan Amerikan gotik edebiyatının paradoksal olarak görülmesi büyük ölçüde,

Amerikan gotiğinin paradoksal olarak nitelendirilmesi, büyük ölçüde bu varsayımların sürekliliğine dayanmaktadır. Amerikan gotik edebiyatı analiz etmek için, başka bir neslin kelime ve retorik stratejilerini inceleyen bir tarihsel sorgulama yöntemi kullanmak ve olaylara katılanların korkularını mümkün olduğu kadar yeniden ele geçirmek gerekliydi. (Michaud, 2010, s. 15)

Amerika'da sadece tarihi gözlemlemek yerine, fanteziler dünyasında yer alması gereken ve kötülüklerden yardım bekleyen yeni bir biçim veya edebi tür ihtiyacı baş gösterdi. Bu bağlamda gotik tür, dönemin gergin atmosferinin ve radikal değişimlerin kaçınılmaz bir sonucuydu. Uç ve inanılmaz durum ve eylemlere olan ilgisi ile gotik hem psikolojik hem sosyolojik açıdan eski sarsıntıları, endişe ve suçlulukları, genişlemeciliğin ve emperyalizmin olası sonuçlarını, insan ruhunun yanlış arzularını ve insan hayal gücünü reddeden rasyonalizmin beklenen etkilerini keşfeder.

Allan Lloyd-Smith'in (2004) gözlemlediği gibi, Amerikan gotiğinin gelişimi üzerindeki önemli bir "baskı" (s. 4), popüler demokrasinin ve Amerikan Cumhuriyetinin kurulmasının dayandığı Aydınlanma ilkelerinin kaygısı olmuştur. Bu bakımdan gotik, Özçelik'e (2010) göre, Aydınlanmanın getirdiği özgür düşüncenin karanlık tarafı olarak veya giderek laikleşen toplum içindeki büyüsel, dini ve şeytani güçlerin devam etmekte olan varlığının kabul edilmesinde paradoksal bir şekilde ısrar eden Batı kültüründeki gizli güçlere inanan geleneğin giderek dışlanması bir varlığı olarak yorumlanabilir. Bir bakıma, birkaç doğruyu gün yüzüne çıkarma ve korkuyu yansıtmaya yaramıştır (ss. 8-9). Öte yandan David Punter (1996) şu şekilde yazar;

İngiliz gotiğin başa çıkılacak bir geçmişe sahip olduğu iddiasıyla Amerika'nın anlayışının "belirsiz bir tarihsel Avrupa" ile temsil edildiğini iddia eder. Genel olarak, İngiliz geleneğinin basit bir kırılması olarak tanımlanmış, erken Amerikan gotiğin, Avrupa örneklerinden faydalandığı ve sonuçta gotiğin tarihsel tiranlığın temel dürtüsünü çoğaltmakta başarısız olduğu düşünülmekteydi. (aktaran Michaud, 2010, s. 11)

Amerikan edebiyatı, gotik metinleri, devrimciliğin suçluluğu, Kızılderililer, Zenciler ve doğa ile olan ilişki gibi Amerikan tarihinin derin meselelerini ifade etmenin bir yolu olarak, kaotik ve kayıp bir dünyanın vizyonuna karşı duyulan korkunun dışı vurumu için kullanmıştır. Bu bağlamda

Sawczuk, Edmund Burke ve Immanuele Kant'ın fikirlerini kast ederek şöyle yazar: “Amerikan gotik ustaları tarafından kullanılan bir araç olarak doğa hakkında düşünürken, en az iki unsurdan bahsetmek gerekir: Bunlardan ilki, İngiliz öncülerinin etkisi. İkincisi, Amerikan gotikliğinin tamamının, hatta bir bütün olarak gotiğin tamamen öncüsü olduğu söylenen fikirlerin etkisidir”.

Özgürlüğün lanetlilik olduğu kavramına dayanarak, karanlık, edebiyat dünyasının temeli olarak kabul edilmişti. Çevre her zaman karakterler için bir tuzaktı. Karakterler arasındaki ilişki, başkaldırıya veya geleneksel sabit kavramlara, kahramanın rolünü, kurumların davranışlarını ve doğayı yanlış anlamalara dayanır. Bu başkaldırı, kimliğin, inancın, nesnelere, karakterlerin bakış açısına dayanan isyandır. Bu şekilde, Amerikan rüyası, neredeyse bir Faust kâbusuna dönüşmektedir. Hatta Avrupalıya karşı duyulan korku, gelişmiş bir toplumun eksikliği, yeni bir deneyim olacak olan demokratik yönetime duyulan şüphe gibi pek çok etmen Amerikan edebiyatını gotiğe sürüklemiştir. Öte yandan Crow (2009) şöyle yazar:

İngiltere’de Restorasyon ve 1688’deki Şanlı Devrimi’nin başlattığı Neoklasik döneme de Akıl Çağı denildi. Bu dönemin rasyonalist düşünürleri geçmişin cehaletinin ve batıl inançlarının bir kenara bırakıldığını gördüler ve Avrupa Ortaçağ’ında yeni düşünce yapısının hor görebileceği bir dizi sembol buldular. Daha eski zamanların, katedrallerini ve şatolarını görmezden gelen mimarinin edebiyatına gotik denildi ve bu terim, çoğu zaman Ortaçağ şato ve katedrallerinin kalıntılarına konan yeni bir yazın türü ile ilişkilendirildi. Harabe kiliseler, Avrupalı aristokratlar ve keşişlerle bağdaştırılan kötülükler, ilk gotik romanlara malzeme sağladı, erken gotik romanlar için kötülükleri sağladı. (s. 4)

Gotik'in gelişiminde devrimlerin önemi göz ardı edilemez; ancak, bu sadece eleştirmenlerin öne sürdüğü gibi Fransız Devrimi ile ilgili değil, on yedinci ve on sekizinci yüzyılların başlarını karakterize eden yaygın reform dürtüsü ile de ilgilidir. Gotik, 1688 İngiliz Görkemli Devrimi ve Amerikan Bağımsızlık Savaşından, bir başka deyişle devrimci boyutunun etkisinden düşünülemez. Gotik, on yedinci yüzyılın İngiliz Görkemli Devriminin yıllarının sonrasında, Batı siyasal düşünce tarihindeki en verimli dönemlerin birinde ortaya çıkmış olmasına karşın bu tarihsel bağlam, on sekizinci yüzyıl Avrupa ve Amerikan Gotik kurgusu üzerindeki muazzam etkisi bakımından yeterince araştırılmamıştır. Özçelik'e (2010) göre, akıl yürütmenin, hesaplamanın, sorgulamanın önemini vurgulayan tüm eylem ve olaylar; alışılmış düşünce ve inançlarda şüphe uyandırarak, devrimi, değişimi, ilerlemeyi, insanlığı ve insan doğasının önemini ön görür. Ayrıca, aristokrasinin sona erdiğine ve kendi sosyal kodları, etiği ve sorunlarıyla birlikte burjuva veya orta sınıf denen yeni bir tabakanın oluşumuna işaret eder. Çok karmaşık olmasa da zengin olan ve hızla büyüyen bu tabaka, kültüre, zarafete ve yeni eğlence biçimlerine aç idi ve bu beklenti, Avrupa’da olduğu gibi, İngiltere’de de romanın yükselişini doğurdu (s. 6).

Gotiği, Aydınlanma söyleminin kapsamı dışında yorumlamak veya Amerikan kültüründe devam eden kalıcılığını kabul etmemek, Amerikan siyasetinin, kültürünün ve davranışlarının temel yapı taşlarını görmezden gelmektir (Michaud, 2010, s. 8). Moses Coit Tyler’ın gözlemlediği gibi, “Amerika’da önemli olan tecrübe, korkunun 'acı veren zulme karşı değil, sadece öngörülen zulme karşı' olduğu yönündedir. Amerikan Cumhuriyetinin başlarında siyasal, sosyal ve kültürel kaygıları canlandıran, bu kırılma duygusu, bu gelecek korkusuydu” (s. 10).

Fred Botting bize “Gotik’i Aydınlanma meydana getirdi” diye hatırlatıyor (alıntılanan Michaud, 2010, s. 9) ve bu, Amerikan gotiğinde de geçerlidir. Bu yaklaşım, Püritenliğin Amerikan kültürü üzerindeki etkisini değiştirmemekle birlikte, cumhuriyetçi ideolojinin seküler bir ifadesidir; çünkü din, ticaretçiliğin hızlı yükselişi, kilise ve devletin ayrılması doktrini ve insan için laik açıklamalar nedeniyle, on sekizinci yüzyılın sonlarında siyasi söylemden büyük ölçüde kaldırılmış ve yerini bilim, psikoloji, ekonomi ve hukuk disiplinlerinde formüle edilmiş bir modern davranış biçimi almıştır. “Püritenlik ve özgürlük kavramı sürekli bir gerginlik içinde kalırken, ulusal oluşum sürecinde, dini doktrinin kurumsallaştırılması girişimi başarısız olmuş, Amerika'daki liberal değerlerin ilerlemesini sağlayan laik cumhuriyetçi idealler daha kalıcı olmuştur” (Michaud, 2010, s. 9).

On dokuzuncu yüzyılın Marksist eleştirmenleri perspektiflerini gotiğe uygularken, gotiğin ortaya çıkışının psikanalitik olarak ele alınmasından ziyade, rasyonalizm ve duyguculuk arasındaki egemen kavramlar olarak burjuvazi ve Protestan zihnindeki ideolojilerden kaynaklandığı öne sürdüler (Coad, s. 74). Amerikan gotiği, ülkenin özgül güç dinamiklerini, kölelik ve ırkçı düşmanlıkların tarihçesini yansıtabileceği için, Weinstock’a (2017) göre,

enerjisinin çoğunu ırk farklılıklarına ilişkin kaygılardan aldığını belirtmek çok da yanlış olmayacaktır. Gotiğin özünde, kontrol ve güç için yapılan mücadeledeki birey iki farklı türde karşımıza çıkar: Bunların ilki doğrudan kişisel olmayan güçlere karşı mücadele eden birey, ikincisiyse, şeytani bir karakter veya bir canavar gibi belirli bir kişi veya kişilerle mücadele eden bireydir – ki bu da daha büyük, kişisel olmayan güçlerin belirti veya yansımasıdır. Gotik kahramanların doğrudan karşı karşıya gelmesi gereken kişisel olmayan güçler, kötü hava koşulları, savaş, salgınlar ve bazı durumlarda Tanrı’yı içerir. (s. 3)

Amerika yeni gelenlere dini bağımsızlık, sınıfsız, demokratik bir ortam, eşitlik, bilişsel ilerleme, bol ve verimli topraklar, refah ve parlak bir gelecek vaat ediyordu. Öte yandan bu yeni ülke ayrıca, kölelik, cinsi ayrımcılık, yerlilerden kaynaklı şiddet, fakirlik ve eşitsizliği de barındırıyordu. “Tepe üzerindeki kent” olan Amerika veya gerçekleşmiş ütopya fikirleri doğruyu yansıtmıyordu. İnsan mükemmel değildi, iyi olduğu kadar kötüydü de ama bunun sebebi ilk günah değil, sadece varoluşu idi. Yabanilik, şeytani ruhlardan oluşan Püriten yabaniliğin aksine, bazen geceleri korkutucu görünebilen ağaç öbekleriydi. Kadınların özgürlük isteme nedeni, cadı veya deli olmaları değil, bunu en az erkekler kadar hak etmeleriydi. Tehdit edici olan, Zenciler, Kızılderililer, hatta siyah kediler değil, beyaz ve orta sınıftan bunlardan korkusu ve onları tehditkâr ve ürkütücü gösterebilme yetileri idi. Eski yapılar, yazlık malikâneler ve kiliseler değildi gerçek hayaletleri barındıran. Ulusal tarihin karanlık gerçekleri veya bu gibi yerlere gizlenmiş, baskılanmış ve saklanmış olan bireysel geçmiş idi. Amerikan gotik yazarlar, ütopyanın içindeki distopyayı gördüler ve bunu mümkün olduğunca fazla yoldan yansıtmaya çalıştılar.

Sonuç

Amerikan gotik, bastırılmış, gizlenmiş, görmezden gelinmiştir ve bunların uç döngülerini keşfeder. Yöresel haneleri ve/veya şehri, Püriten’in vahşi doğasını, gölgeli figürleri, sanrıları ve deliliği, esir kadınları, ırksal gerilimi, dini dogmaları ve deli bilim insanlarını kullanır. Bu öğeler, Özçelik'e (2010) göre, İskoçya veya İtalya'nın uzak bir köşesindeki kalelerin ve yer altı dehlizlerinin

basit bir yansıması değildir. Bu ögeler, Amerikan kültürünün gerçek temsilcileridir. Atmosferin görünümü, gölgeler, belirsizlik, renk kontrastları, zengin dekorasyon, ürkütücü imgeler ve çekici görüntülerle doludur ve yaratılan etki genellikle muhteşemdir. Zaman ve mekân, sıklıkla ana karakterin ruhsal durumunu ve akıl durumunu yansıtır (s. 57). Öte yandan, Joyce Carol Oates'e göre, gotisizm, her ne ise, bir edebi gelenekten çok, modern yaşamın oldukça gerçekçi bir değerlendirmesidir (aktaran Head, 2006, s. 308). Özetle, Amerikan gotik edebiyatı, Amerikalı yazarların ülkelerinin kültürel veya sosyo-politik ortamına alternatif bir yorum sunmalarına olanak tanımıştır. Bu türün öncüleri daha çok kısa öykü türünde eserler vermiş ve hem kısa öykünün hem de gotik geleneğin Amerikanlaşmasında büyük pay sahibi olmuşlardır.

Kaynakça

- Botting, F. (1996). *Gothic*. NY: Routledge.
- Crow, C. L. (2009). *History of Gothic: American Gothic*. Cardiff: University of Wales Press.
- Gothic Language. *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/Gothic-language> Erişim Tarihi: 25.04.2020.
- Freud, S. (2014). *Yas ve Melankoli*. İstanbul: Telos Yay.
- Gümüş, S. (2003). *Öykünün Bahçesi*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Hawthorne, N. (1971) *Marble Faun*. NY: New American Library.
- Head, D. (2006). *The Cambridge Guide to Literature in English*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen.
- Hoeveler, D. (2002). Inventing the gothic subject: Revolution, secularization, and the discourse of suffering." *English Faculty Research and Publications*. https://epublications.marquette.edu/english_fac/74 Erişim Tarihi: 20 Ekim 2019
- Hogle, J. E. (2014). The progress of theory and the study of American gothic." *A Companion to American Gothic*. Ed. Charles L. Crow. New Jersey: Wiley Blackwell, 3-15.
- Hume, K. (2014). *Fantasy and Mimesis: Responses to Reality in Western Literature*. NY: Routledge.
- Kilgour, M. (1995). *The Rise of Gothic Novel*. NY: Routledge.
- Lloyd-Smith, A. (2004). *American Gothic Fiction: An Introduction*. London: Continuum.
- Martin, R. K. (2009). Haunted by Jim Crow: Gothic fictions by Hawthorne and Faulkner. *American Gothic: New Interventions in a National Narrative*. Ed. E. Savoy & R. K. Martin. Iowa: University of Iowa Press. 129-141.
- Michaud, M. (2010). *Republicanism and the American Gothic*. Cardiff: University of Wales Press.
- Monnet, A. S. (2010). *The Poetics and Politics of the American Gothic: Gender and Slavery in Nineteenth-Century American Literature*. Farnham: Ashgate.
- Mülazımoğlu, M. (2013). Batı kültüründe dünden bugüne vampir ve yan anlamları. *Türkbilim*, Ekim. 135-156.
- Özçelik, S. (2010). Revisiting the canon: The evolution of evil in American gothic short fiction. Dokuz Eylül Üniversitesi. Master Tezi.
- Punter, D. (1996) *The Literature of Terror: A History of Gothic Fictions from 1765 to the Present Day*. Harlow: Longman.
- Sedgwick, E. K. (1986). *The Coherence of Gothic Conventions*. NY: Routledge.

Shurma, S. (2010) Symbolism of American gothic short stories: A cognitive approach. *Romanian Journal of English Studies*. No. 7. 108-115.

Weinstock, J. A. (2017). *The Cambridge Companion to American Short Story*. Cambridge UP.

Weinstock, J. A. (2013). Brown, Charles Brockden. *The Encyclopedia of Gothic*. 83-90.